

TÜBİTAK HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ (*)

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nda (TÜBİTAK) kurulan Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (HADYEK)'nin görevlerinin ve çalışma ilkelerinin belirlenmesi; Kurum bünyesinde gerçekleştirilen tüm hayvan deneylerinin işlemlerinin denetlenmesini ve kayıt altına alınmasını sağlamak ve merkez içinde uygun cins, kalite ve sayıda deney hayvanı kullanılması sürecinin etik kurallara uygun olarak sürdürülmesini denetlemektir.

Dayanak

MADDE 2 - (1) Bu Yönerge, 15/02/2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3- (1) Bu yönergede yer alan;

- a) Başkanlık: TÜBİTAK Başkanlığını,
- b) Bilim Kurulu: TÜBİTAK Bilim Kurulunu,
- c) Deney Hayvanı: Prosedürlerde kullanılan, serbest yaşayan veya çoğalan larva biçimleri, canlı kafadanbacaklılar ve normal fetal gelişimlerinin son üçte birlik döneminden itibaren memeliler dahil, insan olmayan herhangi bir omurgalı canlıyı,
- ç) Etik: Araştırmalarda kullanılacak hayvanlarla ilgili olarak insan ve hayvan yaşamını ilgilendiren bilimlerde yapılabilecek hareketlerin sınırları, hayvana yönelik yapılacak tutum ve davranışa yol gösterici evrensel kuralları,
- d) Kullanıcı: Hayvanları prosedürlerde kullanmaya yetkili olan kişiyi,
- e) Kurum: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu (TÜBİTAK),
- f) HADMEK: Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulunu,
- g) HADYEK: Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunu,
- ğ) Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu: İlgili yönetmelik kapsamında tanımlanan görevleri yerine getiren ve yerel etik kurullarla koordinasyonu sağlayan çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan kurulu,
- h) Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu: Bilimsel araştırma, test, tıbbi uygulamalar ve eğitim gibi temel etkinliklerde deney hayvanları ile yapılacak işlemleri asgari etik ilkeler çerçevesinde değerlendirmeyi, görüş bildirmeyi, başvuruları incelemeyi, izin vermeyi, uygulamaların izlenmesini, deney hayvanları üzerinde yapılan bütün işlemlerin kayıt altına alınmalarını ve bu işlemlerin anında ya da geriye doğru izlenebilmelerini sağlayan kurulu,

- 1) İn vivo deney: Canlı ortamda yapılan deneyi,
i) Yönetmelik: 15/2/2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliği,
j) 3R İlkesi: W.M.S Russell ve R.L. Burch tarafından 1959'da geliştirilen ve baş harflerinden dolayı 3R'ler olarak anılan "Replacement": yerine koyma, "Reduction": azaltma ve "Refinement": arındırma ilkelerini,
ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama Yöntemleri

HADYEK 'in Oluşumu

MADDE 4- (1) Kurul, Başkan tarafından önerilen adaylar arasından Bilim Kurulu tarafından seçilen,

a) Kurum veya kuruluş içinde deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi bakımından sorumlu ve deney hayvanları kullanım sertifikasına sahip, tam gün ünitelerde çalışan, hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl tecrübeli bir veteriner hekim.

b) Kurum içinde deney hayvanları ile çalışma yapan birimlerden 6 temsilci,

c) Kurum veya kuruluş ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna üye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir kişi.

ç) Sivil toplum kuruluşuna kayıtlı ve kurumla bir çıkar ilişkisi olmayan T.C. vatandaşı bir üye olmak üzere toplam 9 üyeden oluşur.

(2) HADYEK'in en az bir üyesinin in vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl deneyimli ve doktora derecesine sahip olması zorunludur.

HADYEK'e atanma ve görev süresi

MADDE 5- (1) Yerel Etik Kurulu Başkanı, Başkan Vekili ve Üyeleri Bilim Kurulu tarafından seçilir ve atanır. Yapılan atamalar TÜBİTAK Başkanlığı tarafından Hayvan Deneyleri Merkez Etik Kurulu'na (HADMEK) bildirilir. Yerel Etik Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden atanabilir veya görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir nedenle sona ermesi veya üyeliğin düşmesi halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere ayrılan üyenin niteliklerini taşıyan yeni bir üye seçilir. HADYEK başkanı, başkan vekili ve üyeleri; üniversitelerde rektör, diğer kurum ve kuruluşlarda ise en üst düzey yönetici onayı ile görevlendirilir.

HADYEK'in Çalışma Yöntemi

MADDE 6- (1) Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu aşağıda belirtildiği şekilde çalışır:

- a) Yerel Etik Kurulu, Kurul Başkanı'nın belirleyeceği gündemle ihtiyaç duyulduğu zamanlarda ancak en az ayda bir defa üyelerin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. Kurul, ilgili yönetmelik ve HADMEK'in belirlediği etik ilkeler çerçevesinde kendi çalışma usul ve esaslarını belirler.

- b) Yerel Etik Kurul Toplantıları Başkanın yokluğunda toplantılar, Başkan Vekili tarafından yönetilir. Kararlar, oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilir.
- c) Kurul'un çalışmaları ve yazışmaları gizli olup, ilgili Yönetmelikte belirtilen yetkili kurumların dışında üçüncü şahıslara bilgi verilmez.

Yerel Etik Kurulu'nun çalışmaları

MADDE 7- (1) Hayvan deneyleri yerel etik kurullarının çalışmalarında göz önünde bulundurulacak hususlar şunlardır:

a) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm uygulamaların yerel etik kurul tarafından onaylanmış olması zorunludur.

b) Yerel etik kurul tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak alınmış bir genel veya özel istisna olmadıkça, deneylerde kullanılacak;

- 1) Fare (*Mus musculus*),
- 2) Sıçan (*Rattus norvegicus*),
- 3) Kobay (*Cavia pocellus*),
- 4) Suriye (altın) hamsteri (*Mesocricetus auratus*),
- 5) Çin hamsteri (*Cricetulus griseus*),
- 6) Moğolistan gerbili (*Meriones unguiculatus*),
- 7) Tavşan (*Oryctolagus cuniculus*),
- 8) Köpek (*Canis familiaris*),
- 9) Kedi (*Felis catus*),
- 10) İnsan dışı primatların bütün türleri
- 11) Kurbağa [*Xenopus (laevis, tropicalis)*, *Rana (temporaria, pipiens)*],
- 12) Zebra balığı (*Danio rerio*),

türlerinin kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır. Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanları deneylerde kullanılmaz.

Yönetmeliğin 11 inci maddesinde tanımlanan hayvanlar, yasal bir tedarik kuruluşundan alınmaları veya deneysel amaçlar için üretilmiş olmaları koşulu ile deney hayvanı olarak kullanılabilir.

c) Yerel etik kurullar tarafından:

Ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde nesli tehlike altında olan ve korunan türler ile CITES Sözleşmesinin Ek-1 Listesindeki türlerin kullanılmasına aşağıda belirtilen durumlarda izin verilir:

1) Prosedür, Yönetmeliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (c) ve (d) bentlerinde belirtilen amaçlardan birine sahipse.

2) Prosedürün amacının söz konusu türlerin dışındaki türler ile gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa.

HADYEK'in çalışma ilkeleri

MADDE 8- (1) Yerel etik kurullar aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır:

a) Etiğin yaşama saygı ilkesi her türlü hayvan türü için geçerli kabul edildiğinden,

bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına kötü uygulamalardan kaçınmak.

b) Deney hayvanlarının Yönetmeliğın 5 inci maddesinde belirtilen amaçlar kapsamında kullanılmasını sağlamak.

c) Ağır acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını, zorunlu olarak kullanılması gerekiyorsa bunun sağlam bilimsel gerekçelere dayandırılmasını sağlamak.

ç) Eğitim için sunum amacıyla kongre, konferans ve seminerlerde ağırlı deneylerin yapılmamasını sağlamak.

d) Hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek ve en az strese sokarak bilimsel açıdan güvenilir veri elde edilmesini sağlamak.

e) Araştırmalar süresince kullanılan deney hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlamak ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel koşulların teminini sağlamak.

f) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun koşullarda deney hayvanı bakımını sağlamak.

g) Canlı hayvanlarda yapılacak deneysel çalışmaların sorumlu veteriner hekim gözetiminde yapılmasını sağlamak.

ğ) Araştırmacılar tarafından deneysel hedef noktaların belirlenmesini sağlamak.

h) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği kanıtlanmış alternatif yöntemler varsa hayvan deneylerini etik olarak uygun görmemek ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesinin önlenmesini sağlamak.

ı) Deney için en uygun hayvan ve yöntemin seğılmesini ve bilimsel sonucu verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlamak.

i) Deney hayvanlarına gereksiz acı ve ağrı verecek deneylerin uygun bir anestezi yöntemi uygulanmasını ve araştırmalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlamak.

j) Anestezinin, hayvan için deneyin kendisinden daha fazla travmatik olması ve deneyin amacına uygun olmaması durumunda deneyin yapılmasını engellemek.

k) Deneyin etik ilkeler çerçevesinde yapılması ve amacına uygun olması için; anesteziden çıktığında önemli oranda acıya maruz kalacak olan hayvanın ağrı kesici araçlarla tedavi edilmesi, bu mümkün değilse insancıl bir metotla öldürülmesi ve deney hayvanının araştırma sürecinde ya da sonunda yaşamına son verilmesi işlemlerinin uygun gerekçelerle yapılmasını sağlamak, şiddetli ve sürekli ağrı çeken veya normal yaşamını sürdüremeyecek duruma gelen deney hayvanları ile kamu sağlığı ve çevresi için risk oluşturabilecek deney hayvanlarının en uygun yöntemle acı duymayacak şekilde yaşamlarına veteriner hekimin kararından sonra son verilmesini sağlamak ve hayvan hayatta bırakılacaksa sağlığının yeniden kazandırılmasında geçen süre boyunca uygun bakımını sağlamak, hayvanın yetiştirilmesi, üretilmesi ve bakımından sorumlu veteriner hekim gözetiminde olmasını sağlamak.

l) Bilimsel hedeften uzaklaşılmadığı ve hayvanın refahının bozulmadığı sürece hayvanlar üzerinde birden fazla uygulama yaparak, deneyde kullanılan hayvanların sayısını azaltmak.

m) Araştırmada kullanılan ve yaşamlarını sürdüren deney hayvanlarına, deney sonunda

sağlıklı yaşam koşullarının teminini sağlamak.

n) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin yerel etik kurul tarafından etik ilkeler çerçevesinde uygun görülmesinden sonra yapılmasını sağlamak.

o) Deneyde kullanılarak ölen hayvanların doku ve organlarının paylaşılması kapsamında diğer başvurularda değerlendirilmesini sağlamak.

ö) Uzun süreli olması muhtemel şiddetli acı, eziyet ve ızdırapla sonuçlanan ve düzeltilmesi mümkün olmayan uygulamalardan kaçınmak.

p) Yalnızca kendi bünyesindeki hayvan refahı biriminin denetiminde gerçekleştirilecek prosedürlere izin vermek.

r) Onay verilen projelerde, içerikte ve çalışmaya katılacak kişilerde yapılacak değişiklikleri takip etmek ve gerekli izinlerin alınmasını sağlamak.

Deney hayvanı kullanıcısı personelin sahip olması gereken nitelikler

MADDE 9- (1) Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak katkıda bulunan personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir. Bu personelin sahip olması gereken nitelikler aşağıda verilmiştir:

a) Deney hayvanı kullanıcıları HAYDEK tarafından veya farklı yetkili kuruluşlar tarafından düzenlenen sertifika programına katılmalı ve program sonunda yapılacak sınavda başarılı olarak deney hayvanı kullanım sertifikası almalıdır.

b) Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin %80' ine devam etmek zorunludur. Kursiyerlerin başarılı sayılabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden 70 ve üzeri puanı almaları gereklidir. Sertifika programları asgari 80 saat olmalıdır.

c) Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak sertifika sahibi başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla HADYEK'e başvurabilir.

Başvuru, başvurunun değerlendirilmesi ve kabul işlemleri

MADDE 10- (1) Başvuruların değerlendirilmesi ve kabul işlemlerinde aşağıdaki süreç izlenir:

a) Deney hayvanı kullanıcısı, "Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Başvuru Formu"nu doldurarak Gen Mühendisliği ve Biyoteknoloji Enstitüsü (GMBE) Müdürlüğü'ne teslim eder.

b) Yapılacak her başvuruda, araştırmanın sorumluluğunu üstlenen araştırmacı veya araştırmacılar tarafından hazırlanmış başvuru formuna Kurul tarafından ek bilgi istenebilir. Kurul çalışmayı yapmak isteyenle karşılıklı görüşme yapılmasını isteme hakkına da sahiptir.

c) Kurul yaptığı değerlendirme neticesinde "uygun", "düzeltilmesi gerekir", "şartlı olarak uygun" ya da "uygun değildir" şeklinde karar verir.

ç) Kurul yaptığı değerlendirme neticesinde, "düzeltilmesi gerekir" kararı verilen başvurular, başvuru sahibi tarafından düzeltildikten sonra tekrar değerlendirilir. "Şartlı olarak uygun" kararı verilen projeler, belirlenecek bir süre boyunca izlenip, istenen koşulların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra "uygun" ya da "uygun değildir" şeklinde karara bağlanır.

d) Kurul üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

e) Kurumlarda kullanılan tüm deney hayvanlarına ilişkin kayıtlar, hayvan refahı biriminde görevli deney hayvanı yetiştirilmesi, üretimi ve bakımından sorumlu veteriner hekim tarafından tutulur veya tutturulur. Söz konusu kayıtlarda temin edilen hayvanların sayıları, türleri, temin edildikleri yerler, kullanıcı kuruluşa geldiği tarih ve yapılan tüm işlemler bulunur. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilimsel Çalışmalarda Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'nun Yeri

Bilimsel yayınlar

MADDE 11- (1) TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu onayı alınmış çalışmalar kapsamında gerçekleştirilen her türlü ulusal ve uluslararası yayında "TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Onayı Alınmıştır" ifadesi yer alır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Görev, Yetki ve Sorumluluklar

HADYEK'in görev ve yetkileri

MADDE 12- (1) Hayvan Deneyleri Etik Kurulu'nun görevleri şunlardır:

a) TÜBİTAK'ta deney hayvanları kullanılarak yapılacak tüm bilimsel araştırmaların ve etkinliklerin (tez çalışmaları, demonstrasyonlar, teorik ve uygulamalı kurslar, vb.) uygunluğunun kontrolü ve onaylanması,

b) Başvuruları hayvan hakları ve etik açıdan incelemekten, görüş bildirmekten, gerektiğinde yeni ilke ve kurallar oluşturmaktan, bunların uygulanmalarına ait ilkeleri saptamak,

c) Hayvanlar üzerinde yapılacak çalışmaların onaylanmış başvuruya uygun olarak yapılmasını denetlemek, onay alınmadan deney hayvanı kullanılmasını engellemek, gerekli gördüğü durumlarda (gerekçelerini belirterek) araştırmaları durdurmak, deney hayvanları yetiştirme ve barındırma koşullarının uygun olup olmadığını saptamak,

ç) Kurum içinde Deney hayvanı kullanımı ile ilgili her türlü veriyi toplamak ve deney hayvanları kullanımı yıllık raporunu hazırlamak ve HADMEK'e sunmak,

d) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar, ölü hayvanlar ve tıbbi atıkların 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlamak,

e) Deney hayvanı ile uğraşan ve/veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için aşağıdaki konuları gözeterek tabloda verilen içerikte eğitim programları düzenlenmesi;

- "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programına Dair Genelge" uyarınca A ve B kategorisi olmak üzere 2 gruba ayrılır.

- Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programları'nda derslerin % 80'inde devam

etmek mecburidir. Sertifika programları asgari 80 saat olup, mecburi konuların işlenmesinden sonra, geri kalan zaman laboratuvar stajı, rotasyon gibi başka eğitim faaliyetleri ile tamamlanabilir.

- Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel, 80 saatlik eğitimin 31 saatini teorik ders, 49 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.
- Araştırmacılar, teknikerler ve teknisyenler 80 saatlik eğitimin 40 saatini teorik ders, 40 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.
- Mevzuat dersi, konusunda uzman personel tarafından verilir.
- Mevzuat dışında kalan diğer konu başlıkları en az yüksek lisans mezunu ya da eğitim sertifikası olan öğretim üyeleri tarafından verilir.
- Deney hayvanları kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test gayesi ile işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.
- Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'na müracaat edebilir.
- Kursiyerlerin başarılı sayılabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden 70 ve üzeri puanı almaları gereklidir.
- Yönerge hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere 'Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası' verilir. Bu sertifika, Yerel Etik Kurulu Başkanı ile TÜBİTAK Başkanı tarafından imzalanır
- Bu Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin bu Yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadıklarına HADMEK karar verir.
- Lisans veya yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına HADYEK karar verir, uygun olduğuna karar verilen eğitim programlarını tamamlayanlara HADYEK tarafından sertifika verilir.

Konu Adı	Ders Saati			Verecek Kişinin Niteliği
	A Kategorisi		B Kategorisi	
	Hayvan Bakıcıları ve Diğer Yardımcı Personel A1	Teknisyen ve Teknikerler A2	Araştırmacılar	
Deney hayvanlarının anatomisi, fizyolojisi, histolojisi ve biyokimyası	3	5	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Mevzuat	1	1	2	Bu konuda uzman kişiler
Hayvan deneyleri etiği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Alternatif yöntemler	0	2	4	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Tutuş teknikleri	5	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
İlaç verme ve enjeksiyon teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Kan ve örnek alma teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.

Anestezi - ötenazi teknikleri	1	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Laboratuvar işletmesi	1	1	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Temel laboratuvar güvenliği ve temizlik (Çevre, ekipman, kafesler ve hayvanlarla ilgili her türlü yardımcı materyal: tanım, kullanım ve bakım temizlik hijyen, atıkların kontrolü)	6	6	6	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Hayvan refahı ve davranış özellikleri	4	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Deney hayvanlarının üretimi	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Deney hayvanlarının beslenmesi	2	2	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
Hayvan hastalıkları (mikrobiyolojik, virolojik, parazitolojik)	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.

İş sağlığı ve güvenliği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip(Tıp fakültesi, Veteriner fakültesi veya Biyoloji Bölümünden) bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler.
TOPLAM	31 Saat (*)	40 Saat (*)	40 Saat (*)	

(*) Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel; Hayvan Deneyleti Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 18. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimi tamamlamalıdır.

(**) Araştırmacılar, teknikerler ve teknisyenler, Hayvan Deneyleti Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 18. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimi tamamlamalıdır.

Diğer ilgili tarafların görev ve sorumlulukları

MADDE 13- (1) Diğer ilgili tarafların görev ve sorumlulukları aşağıda verilmiştir;

a)Hayvan Deneyleti Merkezi Etik Kurulu (HADMEK): İlgili yönetmelik kapsamında tanımlanan görevleri yerine getirmekten ve yerel etik kurullarla koordinasyonu sağlamaktan,

b) Araştırmacı (Deney Hayvanı Kullanıcısı): Gerekli çizelgeleri eksiksiz ve doğru bir şekilde doldurarak HADYEK'e başvurmaktan, kendisinden istenen tüm bilgileri eksiksiz ve zamanında vermekten, deney sırasında bir sorunla karşılaşırsa HADYEK'e bildirmekten,

c) Etik Kurulu Başkanı: HADYEK'nun ayda en az bir kez ve salt çoğunlukla toplanmasını, başvuruların en fazla bir ay içinde değerlendirilmesini, raporlanmasını, başvuruların kayıt edilmesini, diğer tüm ilgili raporların hazırlanmasını ve kurulun etkin olarak çalışmasını sağlamaktan ve uygunsuz durumları HADMEK'e bildirmekten,

ç) Etik Kurulu Başkan Vekili: Başkanın olmadığı durumlarda HADYEK'e başkanlık etmekten,

d) GMBE Müdürü: Gelen başvuruları HADYEK'e iletmekten, sorumludur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son hükümler

Yürürlük

MADDE 14- (1) Bu Yönerge, TÜBİTAK Bilim Kurulu ve Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Hayvan Deneyleti Merkezi Etik Kurulu tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15- (1) Bu yönerge TÜBİTAK Başkanı tarafından yürütülür.

TÜBİTAK
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU (HADYEK)
BAŞVURU FORMU

BAŞVURU TARİHİ

BAŞVURU NO

ONAY TARİHİ

KARAR : Uygun Koşullu Olarak Uygun
 Düzeltilmesi Gerekir Uygun Değil

Bu bölüm TÜBİTAK HADYEK tarafından doldurulacaktır.

1. Projenin Adı

2. Projenin Başlama Tarihi ve Süresi

3. Araştırmacı Bilgileri

Adı Soyadı	Ünvanı/Görevi	Kurumu	Tel No	e-posta	İmza

**Canlı hayvan üzerinde yapılacak uygulamalarda görev alacak tüm araştırmacı/teknik personelin Deney Hayvanı Kullanım Sertifikalarının fotokopileri eklenmelidir.*

*** Araştırmacılar, tüm yurtiçi ve yurtdışı bilimsel makalelerde, bildiri ve posterler de "TÜBİTAK HADYEK onayı alınmıştır" ifadesinin yer almasını kabul etmişlerdir.*

4. Projeyi Destekleyen Kuruluş(lar):

Yok

TÜBİTAK

Başvuru Tarihi :

BAP

Başvuru Tarihi :

☐ Diğer (Belirtiniz)		Başvuru Tarihi :
5. Projenin Türü		
☐ Araştırma projesi		☐ TÜBİTAK MAM Endüstriyel Hizmet
☐ Diğer (Belirtiniz)		
NOT: Aşağıdaki müdahaleler HADYEK iznine tabi değildir:		
1) Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar.		
2) Ölü hayvan veya dokusu, mezbaha materyalleri, atık fetuslar ile yapılan prosedürler.		
3) Süt sağma, dışkı veya altlık örneği toplama, sürüntü ile örnek alma.		
6. Projenin Gerçekleştirileceği Kurumlar		
Kurumun / Laboratuvarın Adı	Adresi	
7. Araştırma Özeti (en fazla 100 kelime ile özetleyerek, varsa ön çalışma sonuçlarını belirtin)		
8. Araştırmada Kullanılacak Kimyasal, Radyoaktif ve Biyolojik Maddeler (<i>Varsa toksik ve diğer etkilerini belirtiniz</i>)		
9. Gereç ve Yöntemler (Bu bölümde, araştırmada kullanılacak deney hayvanları, deney grupları, her gruptaki hayvan sayısı, uygulanacak cerrahi girişimler, prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar düzeyi , uygulama süresi, alınacak örnekler ile analiz yöntemlerini açık bir şekilde yazınız, Önerdiğiniz yöntemlere alternatif olarak deney hayvanı kullanmadan bilimsel hedeflerinize ulaşamayacağınızı nasıl tespit ettiniz belirtiniz).		

a) Gereçler :

Kullanılacak Deneş Hayvanlarının Genel Özellikleri*

Türü	Sayısı	Cinsiyeti			Yaşı
		Dişi	Erkek	Karışık	

b) Yöntemler

10. Anestezi Yöntemi

11. Araştırmaya Son Verme Ölçütleri (*Ağrı, Rahatsızlık, Belirgin fizyolojik bozukluklar*)

12. Ötanazi Yöntemi

- Ötanazi uygulanmayacak
- Yüksek doz anestezi madde (madde/doz/uygulama yolu)
- Anestezi madde/ transklizan ile dekapitasyon (madde/doz/uygulama yolu):
- Anestezi madde/transklizan ile servikal dislokasyon (madde/doz/uygulama yolu)
- Cerrahi sırasında ekssanguinasyon (kansızlaştırma)
- Karbon dioksit solutma
- Diğer (belirtiniz)

13. Kaynaklar (*Kaynaklar alfabetik sıra ile verilmeli ve başlarına numara koyulmalıdır. Metin içinde ilk yazar adının ilk harfi ve soyadı ve tarih ile belirtilmelidir.*)

TÜBİTAK
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU (HADYEK) TAAHHÜTNAME

.../.../20...

Çalışmanın Tam Adı :
Çalışma Ekibi (Adı-Soyadı ve Ünvanı)

Çalışmadan Sorumlu Yürütücü :

Diğer Görevliler :

1-

2-

- TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesi'ni okudum. Yönergeye uygun olarak çalışacağımı,
- Onay alınmış çalışmada; Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası bulunmayan kişilere deney hayvanlarında her hangi bir işlem yaptırmayacağımı,
- Çalışma sürecinde işlemlerde ve çalışma ekibinde yapılacak değişiklikler için TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'nun iznini alacağımı,
- Çalışmanın bitimini müteakip 3 ay içerisinde TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'na bildireceğimi,
- Bu çalışma süresince, TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Yönergesi'nde yer alan etik ilkelere uyacağımı, beklenmeyen ters bir etki veya olay olduğunda derhal TÜBİTAK Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'na bildireceğimi,
- Başvuru formunda verdiğim tüm bilgilerin eksiksiz ve doğru olduğunu,
- TÜBİTAK HADYEK tarafından onaylanmış çalışmalar kapsamında gerçekleşen tüm yurtiçi ve yurtdışı bilimsel makale, bildiri ve posterlerde “ TÜBİTAK Deney Hayvanları Yerel Etik Kurulu Onayı Alınmıştır” ifadesinin yer alacağını,
- Aşağıda gösterilen adresin yasal tebligat adresim olduğunu, adres değişikliği halinde, yazılı olarak yeni adresimi bildirmediğim takdirde, aşağıda belirtilen adrese yapılacak tebligatları yasal ve usulüne uygun tebligat olarak kabul edeceğimi,

Taahhüt ederim/ederiz.

(Adı, soyadı, İmza)

Çalışma Yürütücüsü:

Adres:

Telefon (İş):

Telefon(Cep)

e-posta:

Kabul edilen Bilim Kurulu kararı	Kabul edilen tarih
07/03/2009 tarihli 173 sayılı Bilim Kurulu toplantısı kararı için tıklayınız.	07/03/2009

Değişiklik yapılan Bilim Kurulu kararı	Kabul edilen tarih
05/07/2014 tarihli 232 sayılı Bilim Kurulu toplantısı kararı için tıklayınız.	05/07/2014